

ISSN 2076-586X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

Серія
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Науковий журнал

Виходить 40 разів на рік

Заснований у березні 1997 року

№ 28 (321). 2014

Черкаси - 2014

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16161-4633ПР від 11.12.2009**

Матеріали “Вісника” присвячені проблемам едукативної роботи у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. У публікаціях досліджуються різні аспекти розвитку та становлення вищої школи та інших закладів освіти, особливості організації різних форм навчання, розробки нових педагогічних технологій, педагогічні умови ефективності пізнавальної діяльності студентів та школярів, неперервність професійної освіти та ін.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої та загальноосвітньої школи, студентам, магістрантам та аспірантам.

Постановою президії ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1 (Бюлетень ВАК України, 2010. – №3) журнал включено до переліку наукових фахових видань зі спеціальності «Педагогічні науки».

Випуск № 28 (321) наукового журналу Вісник Черкаського університету, серія педагогічні науки рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 3 від 01.02.2013 року.)

Журнал реферується Українським реферативним журналом «Джерело» (засновники: Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського) та Реферативним журналом Всеросійського інституту наукової і технічної інформації РАН (ВІНІТІ РАН).

Головна редакційна колегія:

Кузьмінський А.І. чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. (головний редактор); *Босчко Ф.Ф.* чл.-кор. НАПН України, д.б.н., проф. (заступник головного редактора); *Тарасенкова Н.А.* д.пед.н., проф. (заступник головного редактора); *Луценко Гр.В.* к.ф.-м.н., доц. (відповідальний секретар); *Біда О.А.* д.пед.н., проф.; *Головня Б.П.* д.т.н., доц.; *Гусак А.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Драч О.О.* д.і.н., доц.; *Жаботинська С.А.* д.філол.н., проф.; *Кукурудза І.І.* д.е.н., проф.; *Лизогуб В.С.* д.б.н., проф.; *Марченко О.В.* д.філос.н., проф.; *Мінаєв Б.П.* д.х.н., проф.; *Морозов А.Г.* д.і.н., проф.; *Перехрест О.Г.* к.і.н., проф.; *Поліщук В.Т.* д.філол.н., проф.; *Селіванова О.О.* д.філол.н., проф.; *Соловійов В.М.* д.ф.-м.н., проф.; *Чабан А.Ю.* д.і.н., проф.; *Архипова С.П.* к.пед.н., проф.; *Савченко О.П.* к.пед.н., проф.

Редакційна колегія серії:

Тарасенкова Н.А., д.пед.н., проф. (відповідальний редактор); *Біда О.А.*, д.пед.н., проф. (заступник відповідального редактора); *Король В.М.*, к.пед.н., проф. (відповідальний секретар); *Бурда М.І.*, д.пед.н., проф., член-кор. АПН України; *Градовський А.В.*, д.пед.н., проф.; *Десятов Т.М.*, д.пед.н., проф.; *Євтух М.Б.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Капська А.Й.*, д.пед.н., проф.; *Крилова Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Малова І.Є.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Мельников О.І.*, д.пед.н., проф. (Білорусь); *Мілушев В.Б.*, доктор, професор (Болгарія); *Ничкало Н.Г.*, д.пед.н., проф., академік НАПН України; *Расчотіна С.О.*, д.пед.н., проф. (Росія); *Семеріков С.О.*, д.пед.н., проф.; *Скафа О.І.*, д.пед.н., проф.; *Симоненко Т.В.*, д.пед.н., проф.; *Шпак В.П.*, д.пед.н., проф.; *Архипова С.П.*, к.пед.н., проф.; *Грабовий А.К.*, к.пед.н., доц.; *Гриценко В.Г.*, к.пед.н., доц.; *Демченко О.Г.*, к.ф.-м.н., доц.; *Касярум Н.В.*, к.пед.н., доц.; *Майборода Г.Я.*, к.пед.н., доц.; *Савченко О.П.*, к.пед.н., проф.

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, вул.О.Дашкевича, 22, к.376
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра загальної педагогіки і соціології. Тел. (0472) 33-10-96

11. Gordon A., Działalność PTTK wśród młodzieży na rzecz kształtowania tożsamości narodowej, „Przegląd Wielkopolski” 2005, nr 1.
12. Gordon A., Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze w kształtowaniu postaw krajoznawczych i umiejętności turystycznych dzieci i młodzieży, (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009, s. 47-66.
13. Grzesiak J., Prakseopedagogiczne aspekty krajoznawstwa w edukacji nauczycieli (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009.
14. Hyżak D., Działalność krajoznawczo-turystyczna w szkole jako nośnik wartości. Przykłady dobrej praktyki, (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009, s. 81-88.
15. Jurga S., Krajoznawstwo czynnikiem wzbogacania edukacji, (w:) Krajoznawstwo wśród młodzieży, Poznań 1999;
16. Kaczmarek U., Kadry dla turystyki, czyli przypomnienie działalności Podyplomowego Studium Kultury i Turystyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, (w:) Kręgu edukacji, nauk pedagogicznych i krajoznawstwa, red. E. Kameduła, I. Kuźniak, E. Piotrowski, Poznań 2003.
17. Kowalik T., Czy jest szansa na przyszłość, „Poznaj Swój Kraj” 1983, nr 6.
18. Kuleczka P., Misja nauczyciela kraju ojczystego, (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009.
19. Lorenc S., Dziedzictwo narodowe w regionie i samorządność, (w:) Dziedzictwo narodowe w regionie, Poznań 2006;
20. Marciniak B., Tradycje krajoznawstwa i turystyki szkolnej w UAM, (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009.
21. Myśląc Ojczyzna. Kształtowanie polskiej tożsamości – edukacja patriotyczna w szkole. Inspiracje, Wrocław 2009.
22. Omelaniuk A.J., Rola edukacji regionalnej w kształtowaniu postaw patriotycznych dzieci i młodzieży, (w:) O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej, red. K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon, Warszawa – Poznań 2009, s. 143-162.
23. Sapa J., Krajoznawstwo szkolne – skarb (u) tracony, „Poznaj swój kraj” 2008, nr 10-12, s. 5.
24. Sapa J., Narodziny Stowarzyszenia Poznaj Swój Kraj, „Poznaj swój kraj” 2005, nr 5-6, s. 8.
25. Sapa J., Początek działalności, „Poznaj swój kraj” 2006, nr 1-3, s. 8.
26. Statut stowarzyszenia Poznaj Swój Kraj, „Poznaj swój kraj” 2006, nr 1-3.

Одержано редакцією 13.08.2014.
Прийнято до публікації 15.08.2014.

Аннотация. В статье рассмотрены актуальные проблемы развития школьного краеведческо-туристического движения в Польше в начале XXI века.

Ключевые слова: образование, школьный краеведческо-туристический движение, краеведческий подход в образовании, польское краеведческо-туристическое общество.

Summary. The article describes the current problems of school local lore and tourism movement in Poland at the beginning of the XXI century. Polish experience in implementing local history approach in education indicates that this approach gives the best results when the teacher has the necessary knowledge of the natural, social, economic and historical characteristics of their native land, is able to isolate the specific local environment of local history, combine didactic content of the subjects with the facts and examples of the surrounding reality; students know and use the "Local History least" concerning the school environment and the region; school has the necessary tutorials, regional literature, maps, camping equipment.

Keywords: education, school local lore and tourist traffic, local history approach in education, local lore-Polish Tourist Association.

УДК 37.378

Кучай О. В.

ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотация. У статті розглядається формування діалогічної культури при підготовці майбутніх учителів початкових класів. Висвітлюються основні складові компоненти діалогічної культури.

Ключові слова: діалогічна культура, освіта, вчитель, школа.

Постановка проблеми. Стратегія сучасної вищої освіти України орієнтується на підготовку фахівців до традиційних сфер діяльності з урахуванням загальнокультурних умінь,

які дають особистості можливість розробляти і реалізувати новітні стратегії перебудови життя суспільства на людиноцентриських принципах. Отже, вищу педагогічну освіту направлено на формування особистості майбутнього вчителя, розвиток його індивідуальних особливостей, громадянської самосвідомості і культури міжнаціонального взаємодії, підготовку людини до творчої діяльності на принципах толерантності та рівноправності, а також на стимулювання професійного та особистісного самовдосконалення. Зміна ідеології освіти додало новий зміст також іншомовної освіти, який в нових умовах розуміється як сходження особистості до культури, тобто враховує світовий досвід навчання мовам міжнародного спілкування та соціально-культурні особливості різних народів. Внаслідок такого розуміння сутності освіти закономірно висувуються нові вимоги до педагогічної взаємодії як до зразка культурного спілкування, як в особистому, так і в професійному плані [1].

Аналіз останніх публікацій. Проблему діалогічної культури висвітлювали такі вчені: Б. Ананьєв, М. Бахтін, В. Біблер, А. Бодалєв, Л. Божович, Л. Виготський, М. Лісіна, Б. Ломов, А. Мудрик та ін.

Виклад основного матеріалу. Діалогічна культура є комплексним поняттям, що включає такі основні компоненти, як позитивна мотивація до двосторонньої взаємодії, знання основ діалогічної діяльності, діалогічні вміння та якості особистості, які забезпечують результативність діалогічного спілкування.

Процес формування діалогічної культури забезпечується системою педагогічних умов, одним з яких є використання різноманітних активних діалогових форм і методів у навчально-виховному процесі [2].

Здатність до діалогу можна виокремити як певний вид педагогічної культури, необхідної сучасному педагогу. Інтегруючим початком, що дозволяє вчителю перебувати на високому рівні компетентності, виконувати ті функції, які пропонує сучасність, є діалогічність, що припускає практичні вміння взаємодіяти з предметом (культурою), особистістю учня і собою як автором педагогічної системи. Діалогічність дозволяє приймати аргументи і досвід інших людей, розуміти й визнавати різну культуру і її розмаїття.

Основними складовими компонентами діалогічної культури є: когнітивно-творчий (визначається діалогічністю процесу пізнання, знаннями про методи і прийомах міжсуб'єктної взаємодії); мотиваційно-ціннісний (смісловий) компонент (характеризує духовний стрижень особистості, її ціннісно-сміслові орієнтири); процесуально-діяльнісний компонент (забезпечує відкриття нових сенсів, сприйняття чужих текстів і їх усвідомлення на особистісному рівні, вміння студентів реалізовувати себе в різних видах діяльності і спілкування).

Діалогічна культура майбутнього вчителя характеризується наступними критеріями: відповідно до когнітивно-творчим компонентом – сприйняття діалогу як джерела пізнання та інтелектуального розвитку. Визначається теоретичними знаннями і уявленнями майбутнього фахівця про сутність діалогу, функціях і способах діалогічного взаємодії, заснованого на здатності до розуміння і емпатичному сприйнятті співрозмовника. Згідно з мотиваційно-ціннісним компонентом – це системність цінностей, що виявляється в усвідомленні цінності діалогу; здатності до спілкування з культурою на ціннісно-смісловому рівні та відкритості до накопичення цього досвіду. В основі зазначених характеристик лежить толерантне ставлення до культури. Згідно з процесуально-діяльнісним компонентом – це здатність до самореалізації в різних видах діяльності і спілкуванні, заснована на діалогово-розумових вміннях майбутніх вчителів, що виражаються в здатності до внутрішнього діалогу; умінні сприймати думки інших людей і створювати власні тексти [3].

Висновки. Культурно-ціннісні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, серйозно вплинули на усі його структури і, в першу чергу, на освіту. Переосмислення якості професійної підготовки майбутніх учителів орієнтоване на підготовку педагога, здатного

вступати в діалог з духовними і культурними цінностями, в ході якого формується і розвивається здатність до відповідного сприйняття інших людей, навколишньої дійсності в цілому.

Характерною особливістю нашої епохи є глобальна криза, що виникла на переломі століть і охопила всі сторони життєдіяльності суспільства: державний устрій, соціальну сферу, економіку, культуру, науку, освіту. Тому сьогодні діалогічна культура входить в ієрархію загальнолюдських цінностей і допомагає знайти істинні цінності і сенс життя, знайти адекватні форми соціалізації, адаптації, культурної ідентифікації та самореалізації, зберегти свою індивідуальність.

Діалогічні відносини з іншими людьми дозволяють особистості осмислити власне буття, а діалог з минулим і сьогоденням став однією з найважливіших педагогічних завдань сучасності, так як в полісуб'єктному діалозі відбувається становлення індивіда особистістю, групи – колективом, знаходиться свідомість життя і своєї професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Мазко Е. П. Диалогическая сущность культуры педагогического взаимодействия будущего учителя иностранных языков / Е. П. Мазко // Педагогика: традиции и инновации: материалы II междунар. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2012 г.). — Челябинск: Два комсомольца, 2012. — С. 169-172.
2. Облат Ю.Н. Средства формирования диалогической культуры участников учебно-воспитательного процесса в высшей школе [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/700/1/Pedagog.64.2004.66-71.pdf>
3. Чалая И. Н. Формирование диалогической культуры будущего учителя в образовательном процессе педагогического колледжа: дисс. ... канд. пед. наук. спец. 13.00.08 / Чалая И. Н. – Калуга, 2009. – 186 с.
Одержано редакцією 11.08.2014.
Прийнято до публікації 15.08.2014.

Аннотація. В статті розглядається формування диалогічної культури при підготовці майбутніх учителів початкових класів. Освітлюються основні компоненти диалогічної культури.

Ключевые слова: диалогическая культура, образование, учитель, школа.

Summary. The article deals with the formation of cultural dialogue in the preparation of primary school teachers. Highlights the main components of dialogic culture. dialogical culture today introduced a hierarchy of human values and helps to find the true value and meaning of life, to find adequate forms of socialization, adaptation, cultural identity and self-maintain their individuality. Dialogic culture is a complex concept that includes the following components as positive motivation to bilateral cooperation, knowledge of dialogical activity, dialogic skills and personality traits that ensure the effectiveness of dialogic communication.

Keywords: dialogical culture, education, teacher, school.

УДК 37.378

Кучай О.В.

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. У статті розглянуто формування педагогічної майстерності в майбутніх учителів. Педагогічна майстерність є важливим елементом успіху для будь якого викладача. Важливими також є усвідомлення вчителем перспектив свого професійного розвитку у педагогічній діяльності, вміння визначати особливості власного індивідуального стилю, здатність використовувати і зміцнювати свої позитивні якості, готовність до творчого, новаторського пошуку в педагогічній діяльності.

Ключові слова: педагогічна майстерність, учитель, творчість.

Постановка проблеми. Проблема підготовки вчителя опинилася сьогодні на зіткненні багатьох загальнонаукових, соціальних, культурних і морально-етичних процесів. Значущою залишається роль вчителя – майстра педагогічної праці, громадянина, носія загальнокультурних і національних цінностей, основою професіоналізму якого є постійне